

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	7
Dede Korkut Hikâyeleri	9
Dirse Han Oğlu Boğaç Han'ın Hikâyesidir	11
Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanmasının Hikâyesidir	26
Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek'in Hikâyesidir	44
Duha Koca Oğlu Deli Dumrul'un Hikâyesidir.....	78
Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı'nın Hikâyesidir.....	88
Kazılık Koca Oğlu Yigenek'in Hikâyesidir.....	107
Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüđünün Hikâyesidir	114
Begil Oğlu Emren'in Hikâyesidir.....	127
Uşun Koca Oğlu Segrek'in Hikâyesidir.....	139
Salur Kazan'ın Esir Olması ve Oğlu Uruz Tarafından Kurtarılmasının Hikâyesidir.....	151

SUNUŞ

Dede Korkut kitabı Boğaç, Salur Kazan, Bamsı Beyrek, Uruz, Deli Dumrul, Kan Turalı, Yigenek, Basat, Emren, Segrek gibi Oğuz beylerinin başlarından geçen olayları hikâye eder. Onlar bazen esir düşen babaları, kardeşleri veya oğulları için, sayıca kendilerinden üstün düşman kuvvetleriyle çarpışır. Bazen de gözü dönmüş bir boğayla, tek gözlü bir devle veya altmış arşın (kırk metre) boyundaki bir hasımla teke tek vuruşmak zorunda kalırlar. Adlarını sıraladığımız Türk beyleri, gösterdikleri kahramanlıklar kadar sevgi yüklü yürekleri, coşup taşan yaşama sevinçleriyle de bizi kendilerine hayran bırakırlar.

Hikâyelerde, Oğuzlar'ın hükümdarı Bayındır Han'dır. Dede Korkut ise, hükümdar ve beyler de dâhil olmak üzere tüm Oğuzlar'ın saygı duyduğu ulu bir kişidir. Karşılaştıkları problemlerin çözümü için ona danışır, ondan akıl alırlar ve söylediklerini de eksiksiz olarak yerine getirirler. Dede Korkut yiğitlik gösteren gençlere ad koyar. O aynı zamanda büyük bir ozandır: Oğuz beylerinin başlarından geçenleri hikâyeleştiren, saziyle çalıp anlatan kişidir.

Bu hikâyelerde biz, bir taraftan hikâye kişilerinin yürek çarpıntlarına, başlarından geçen maceralara ortak oluruz. Bir yandan da bütün beyleri bir araya getiren şöenlere, düğün ve eğlence günlerine tanıklık ederiz. Onları âdet ve

gelenekleriyle, gündelik hayatları içinde tanırız. Aile yapılarını, toplum düzenlerini öğreniriz. Bugün sahip olduğumuz bazı değerlere ait köklerin ne kadar derinlere uzandığını fark ederiz.

Dede Korkut Hikâyeleri uzun süre dilden dile anlatılarak, kulaktan kulağa aktarılarak varlığını sürdürmüştür. Bundan beş-altı yüz yıl kadar önce ise yazıya geçirilmiştir. Yazıya geçirilmesi onların bir gün unutulup gitmesini önlemiş, bugün bizim de bu hikâyelerden haberdar olmamızı sağlamıştır.

Bu eser hikâye geleneğimizin en güzel örneklerini bir araya getiriyor. İçindeki hikâyeler bizi, coşkun diliyle, canlandırdığı hayat akışının bir parçası yapıyor. Bu doğru. Fakat o kadar mı? Kim bilir belki bazılarımızın içinde, bugünkü toplumumuz ve insanımızın, yani kendimizin hikâyesini yazma arzusunu da uyandırır.

Bilgin Cilasun

DEDE KORKUT HİKÂYELERİ

Bismillâhirrahmanirrahîm

Resûl aleyhisselâm zamanına yakın Bayat boyundan Korkut Ata dedikleri bir kişi ortaya çıktı. O kişi Oğuz'un tam bilicisi idi. Dedikleri çıkardı. Allah onun gönlüne ilham ederdi.

Korkut Ata, Oğuz kavminin karşılaştığı zorlukları hallederdi. Her ne iş olursa olsun Korkut Ata'ya danışmadan yapmazlardı. Her ne söylerse de kabul eder, yerine getirirlerdi.

Dede Korkut söylemiş: “Allah Allah demeyince işler düzelmez. Kadir Tanrı vermeyince er zenginleşmez. Ezel-den yazılmasa kul başına kaza gelmez. Ecel vakti olmanınca kimse ölmez. Bir yiğidin kara dağ yüksekliğinde malı olsa yığar, toplar, ister, ancak nasibinden fazlasını yiyemez. Kibir göstereni Tanrı sevmez. Lâpa lâpa karlar yağsa yaza kalmaz, yapağılı yeşil çimen güze kalmaz. Kız anadan görmeyince öğüt almaz; oğul babadan görmeyince sofraya açmaz.”

Dede Korkut bir daha söylemiş: “Sert yürürken cins bir ata yiğit olmayan binemez. Eğer binerse binmemesi daha iyi. Misafir gelmeyen kara evler yıkılsa daha iyi. Yalan söz bu dünyada olunca olmasa daha iyi.

Oğulun kimden olduğunu anası bilir. Ağır yüklerin zahmetini katır bilir. Nerede sızı, ağır varsa çeken bilir. İnsanların cömerdini cimrisini ozan bilir.”

Dede Korkut gene söylemiş, görelim hânım ne söylemiş: “Ağız açıp öveceksem üstümüzde Allah güzel. Allah dostu din ulusu Muhammed güzel. Muhammed’in sağ yanında namaz kılan Ebubekir Sıddık güzel. Kur’an’da otuzuncu cüzün başıdır; Âme güzel. Hecesinde düz okunsa Yasin güzel. Kılıç çaldı, dini yaydı erlerin şahı Ali güzel. Ali’nin oğulları, Peygamber torunları Kerbelâ’da şehit olan Hasan ile Hüseyin iki kardeş beraber güzel. Yazılıp düzülüp gökten indi, Tanrı ilmi Kur’an güzel. O Kur’an’ı yazdı düzdü, âlimler öğreninceye kadar bekledi biçti, âlimler sultanı Osman Affanoğlu güzel. Çukur yerde yapılmıştır, Allah’ın evi Mekke güzel. O Mekke’ye sağ varsa esen gelse imanı bütün hacı güzel. Hesap gününde cuma güzel. Cuma günü okuyunca hutbe güzel. Kulak verip dinleyen ümmet güzel. Minarede ezan okuyan müezzin güzel. Dizi ni bastırıp oturursa erin nikâhlısı kadın güzel. Şakağındaki saçları ağarınca baba güzel. Ak sütünü çocuğuna doya doya emzirince ana güzel. Yanaşıp yola girince kara erkek deve güzel. Sevgili kardeş güzel. Yan tarafta, ev yanında olursa gelin odası güzel. Oğul güzel. Hiçbirine benzemez âlemleri yaratan Allah güzel. O övdüğüm yüce Tanrı dost olarak yardımını eriştirsin hânım hey!...”

DİRSE HAN OĞLU BOĞAÇ HAN'IN HİKÂYESİDİR

Bir gün Kamgan oğlu Bayındır Han yerinden kalkmıştı. Göz alıcı, güzel çadırını yeryüzüne diktirmişti. Alaca gölge-liği gökyüzüne yükselmişti. Bin yerde ipek halılar döşen-mişti. Hanlar Hanı Bayındır Han yılda bir kere ziyafet verip Oğuz beylerini misafir ederdi.

Gene ziyafet düzenleyip attan aygır, deveden erkek de-ve, koyundan koç kestirmişti. Bir yere ak çadır, bir yere kızıl çadır, bir yere de kara çadır kurdurmuştu. “Kimin oğ- lu kızı yoksa, kara çadıra buyur edin, altına kara keçe serin, önüne kara koyun yahnisinden getirin. Yerse yesin yemez- se kalsın gitsin.” demişti. “Oğlu olanı ak çadıra, kızı olanı kızıl çadıra buyur edin. Oğlu kızı olmayanı Allah Teâlâ hor görmüştür, biz de hor görürüz, böylece bilsin.” demişti. Oğuz beyleri bir bir gelip toplanmaya başladı.

Meğer, Dirse Han dedikleri bir beyin oğlu kızı yoktu. Söylemiş, görelim hânım ne söylemiş:

*Serin serin tan yelleri estiğinde
Sakallı, boz çayır kuşu öttüğünde
Uzun sakallı müezzin ezan okuduğunda
Büyük, cins atlar sahibini görüp kişnediğinde
Aklı ve karalının seçildiği çağda*

*Göğsü güzel koca dağlara gün vurduğunda
Bey yiğitlerin, kahramanların birbirine girdiği çağda*

Sabahın alaca karanlığında Dirse Han kalkarak yerinden doğruldu. Kırk yiğidini beraberine aldı. Bayındır Han'ın sohbetine gitti.

Bayındır Han'ın yiğitleri Dirse Han'ı karşıladılar. Getirip kara çadıra buyur ettiler. Altına kara keçe serdiler. Önüne kara koyun yahnisinden getirdiler.

– Bayındır Han'dan buyruk böyledir, dediler.

Dirse Han şöyle söyledi:

– Bayındır Han benim ne eksikliğimi gördü? Kılıcımdan mı gördü, soframdan mı gördü? Benden aşağı kimse-leri ak çadıra, kızıl çadıra buyur etti. Benim suçum ne oldu ki kara çadıra indirdi, dedi.

Dediler:

– Hânım, bugün Bayındır Han'dan buyruk böyledir. Oğlu kızı olmayanı Tanrı Teâlâ hor görmüştür, biz de hor görürüz demiştir.

Dirse Han yerinden kalktı:

– Kalkın yiğitlerim, yerinizden doğrulun. Bu kara bir ayıptır bana. Ya bendendir ya hatundandır, dedi.

Dirse Han evine geldi. Çağırıp hatununa söyledi, görelim hânım ne söyledi:

*Beri gel başımın bahtı evimin tahtı.
Eveden çıkıp yürüyünce servi boylum.
Topuğuna dolanan kara saçlım.
Kurulu yaya benzer çatma kaşlım.
Çift badem sığmayan dar ağızlım.
Güzel kokulu küçük kavunum.
Görüyor musun neler oldu?*

UŞUN KOCA OĞLU SEGREK'İN HİKÂYESİDİR

Oğuz zamanında Uşun Koca dedikleri bir kişi vardı. Uşun Koca'nın iki oğlu vardı. Büyük oğlunun adı Egrek idi. Cesur, deli dolu, güzel bir yiğitti. Bayındır Han'ın sohbetine istediği zaman katılabilirdi. Beylerbeyi olan Kazan'ın divanında buna hiç engel yoktu. Beyleri hiçe sayıp Kazan'ın önünde otururdu. Kimseye eyvallah etmezdi.

Meğer hânım yine beyleri çiğneyip öne oturunca Ters Uzamış dedikleri bir yiğit:

– Bre Uşun Koca oğlu, bu oturan beylerin her biri oturduğu yeri kılıcı ile, harcadıkları emekle hak etmişlerdir. Bre sen baş mı kestir kan mı döktün, aç mı doyurdun çıplak mı giydirdin, dedi.

Egrek:

– Bre Ters Uzamış, baş kesip kan dökmek hüner midir, dedi.

– Evet hünerdir ya!...

Ters Uzamış'ın sözü Egrek'e tesir etti. Kalktı Kazan Bey'den akın diledi. Kazan Bey akın olacağını ilân etti; akıncı toplandı. Egrek'in emrine üç yüz mızraklı yiğit verildi.

Beş gün yeme içmeden sonra Egrek Şiröğüven kenarından Gökçe Deniz'e kadar olan memleketleri yağmaladı, sayısız ganimet aldı.

Yolu Alınca Kalesi'ne uğramıştı. Kara Tekür orada bir koru yaptırmıştı. Bu avluya uçanlardan kaz, tavuk, yürüyenlerden geyik, tavşanı doldurup Oğuz yiğitlerine tuzak kurmuştu. Uşun Koca oğlunun yolu koruya uğradı. Korunun kapısını daralttılar, yabanî geyik, kaz, tavuk kesip yediler. Atlarının eyerlerini aldılar, giyimlerini çıkardılar.

Meğer Kara Tekür'ün casusu var idi. Bunları gördü gelip söyledi:

– Bre Oğuz'dan bir bölük atlı geldi, korunun kapısını daralttılar, atlarının eyerlerini alıp giyimlerini çıkardılar. Bre ne duruyorsunuz, dedi.

Altı yüz kara elbiseli kâfir bunların üzerine saldırdılar. Yiğitleri öldürdüler, Egrek'i tutup Alınca Kalesi'ndeki zindana attılar.

Kara kara dağlardan haber aştı, kanlı kanlı sulardan haber geçti, kudretli Oğuz ellerine haber vardı. Uşun Koca'nın ak çadırı önünde feryat koştı. Kaza benzer kızı gelini akları çıkarıp kara giydiler. Uşun Koca ile ak yüzlü hatunu, oğul oğul diye ağlaştılar sızlaştılar.

Her kemikli gelişir, kaburgalı büyür. Meğer hânım Uşun Koca'nın küçük oğlu Segrek iyi, cesur, alp, yaman bir yiğit olmuştu. Bir gün yolu bir düğüne rastladı. Düğün evine misafir oldular, yiyip içtiler.

Segrek bir ara dışarı ayakyoluna çıktığında öksüz oğlanı bir çocukla kavga ederken gördü. Bre noldunuz, diyerek bir tokat birine bir tokat diğerine vurdu. Eski dutun biti, öksüz oğlanın dili acı olur:

– Bre bizim öksüzlüğümüz yetmez mi, bize niye vuruyorsun? Hünerin var ise git Alınca Kalesi'nde esir olan kardeşini kurtar, dedi.

Segrek söyledi:

– Bre kardeşimin adı nedir?